

Veranker en faciliteer voor succesvol vervolg Stevenshof Vitaal

Evaluatie 2019 - 2021

Inhoud

1. De essentie	2	5. Bevindingen 2: Drie professionele interventies	31
Resultaten	3	Welzijn op Recept: de basis op orde	31
Aanbevelingen	4	Gecombineerde leefstijlinterventie slaat aan	32
Geleerde lessen	8	Stevit op stoom	33
2. De start	10	6. Bevindingen 3: Communicatie	34
Urgentie	10	Van programmacommunicatie naar bewonerscommunicatie	34
Gedeelde ambitie	13	Gerichte aandacht en coördinatie	34
3. De vervolgaanpak	14	Inhoudelijk relevant en samen	35
Open programmastructuur	14	7. Partnerpagina	36
Zeven bewonersinitiatieven	15	BIJLAGE 1: Regionale en landelijke aandacht	
Drie professionele interventies	16	BIJLAGE 2: Realisatie doelen Initiatiefgroepen en professionele interventies	
Betrokken bewoners	16	BIJLAGE 3: Takenpakketten	
4. Bevindingen 1: Vier perspectieven	18	BIJLAGE 4: Programmastructuur	
Perspectief bewoners	18		
Perspectief Initiatiefgroepen	21		
Perspectief Programmagroep	25		
Perspectief Bestuurders	30		

1. De essentie

Eind 2018 startte het programma Stevenshof Vitaal formeel met de ondertekening van de Verleidingsverklaring van Stevenshof Vitaal. Naast de initiatiefnemers konden ook andere organisaties in de wijk zich aansluiten bij het programma.

Doel van Stevenshof Vitaal is een beweging starten met bewoners en organisaties die werken in de wijk, die ervoor zorgt dat de bewoners van Stevenshof (langer) gezond, sociaal en vitaal thuis en in de wijk kunnen wonen en meedoen. In de afgelopen jaren is in verschillende verbanden succesvol samen gewerkt aan een gezonde leefomgeving, gezond eten en bewegen, vriendschap en sociale relaties en gezond opgroeien.

Gedurende de looptijd van Stevenshof Vitaal was er regionaal en landelijk grote interesse in de aanpak. In bijlage 1 is een overzicht hierover. De reacties maken duidelijk dat wat we hebben gerealiseerd niet vanzelfsprekend is en bevestigen voor ons het succes van de aanpak.

Voor de snelle lezer begint deze eindrapportage met de aanbevelingen voor het vervolg van Stevenshof Vitaal en de leerpunten voor andere wijken en gemeenten die met een brede wijkaanpak aan de slag willen. In het vervolg van de rapportage wordt ingegaan op de start van het programma, de aanpak en de bevindingen vanuit meerdere perspectieven.

Resultaten

In ruim drie jaar tijd zijn ondanks de coronacrisis en een aanbesteding van het welzijnswerk in 2020 mooie en concrete resultaten bereikt. Het belangrijkste resultaat is dat betrokken professionals en bewoners elkaar hebben gevonden en samen verder willen werken aan een gezonde en sociale wijk. Zij hebben elkaar en de energie vast weten te houden ondanks online ontmoetingen en meerdere personeelwisselingen.

Daarnaast zijn veel van de gestelde doelen behaald. Zonder compleet te willen zijn: bomen en bloemen in de berm, meerdere beweegapparaten geplaatst, een door bewoners en organisaties gedragen plan voor de verbouw van het buurthuis (aanbesteding in Q1), de start van de geïntegreerde leefstijlinterventie en thuismonitoring van mensen met CVRM (Stevit), het Stevenshof Recept in de Albert Heijn, de Dierenweide heropend, een eigen huisstijl en website, nieuwe werkafspraken voor Welzijn op Recept, een hangplek voor jongeren kansrijk en een frequent bezoek van buurten met een koffie & thee kar voor een goed gesprek met de bewoners en een rookvrij gezondheidscentrum. Een overzicht van de gestelde doelen en resultaten is in bijlage 2.

Kortom: een brede scala aan resultaten doordat bewoners en professionals samenwerkten.

Aanbevelingen

De deelnemers hebben het programma als waardevol ervaren. Stevenshof Vitaal laat daarmee zien dat bewoners en professionals wijkgericht kunnen samenwerken en samen onoverkomelijke hobbels kunnen nemen. Denk bijvoorbeeld aan de coronapandemie en de aanbesteding van welzijn die omschakeling vroegen. Of hooggespannen verwachtingen die (nog) niet waargemaakt konden worden door de hectiek van alledag of oude werkpatronen.

Alle deelnemers willen graag verder met elkaar omdat er concrete resultaten zijn gerealiseerd, er ruimte is om met elkaar het gesprek aan te gaan en bereidheid is om te leren van de successen én tegenslagen.

Het advies is om de samenwerking te vervolgen en dit niet vrijblijvend te doen. Enerzijds omdat de partners een vertrouwen in elkaar moeten kunnen hebben dat zij zich de komende jaren blijven inzetten voor de samenwerking.

Anderzijds zijn er voorwaarden nodig om de samenwerking succesvol te vervolgen.

Onderstaande aanbevelingen kunt u lezen als een totaalpakket voor een duurzaam vervolg:

- Sta stil bij wat goed gaat
- Concretiseer en monitor de doelen met de focus op 2030
- Blijf inzetten op het bereiken en betrekken van (meer) wijkbewoners
- Sta open voor nieuwe (onverwachte) partners
- Integreer Stevenshof Vitaal in de eigen organisatie
- Investeer in organisatie-overstijgende rollen, faciliteiten en middelen
- Behoud de open (programma)structuur

Hierna volgt een concretisering van deze aanbevelingen.

*“Laat de wijk nog niet los.
Het nu bereikte is nog kwetsbaar.”
- Professional*

Sta stil bij wat goed gaat

Blijf verwonderen over de dingen die goed gaan en eventuele goedbedoelde inzet die verkeerd uitpakt. Bespreek dit met elkaar, leer ervan en zet na iedere stap terug weer twee stappen vooruit. En vier de successen; ook de kleine.

Concretiseer en monitor de doelen met de focus op 2030

De afgelopen drie jaar is de basis voor een samenwerking gelegd. De Programmagroep heeft later in deze rapportage al een voorzet voor de beoogde doelen gegeven. Leg bij de uitwerking ook de verbinding met stad brede ontwikkelingen, zoals het Sport- en Preventieakkoord en Social impact Corona.

“Het kost veel tijd om een programma zoals dit te laten leven in de wijk en bewoners aan te sluiten. Om werkelijk iets van de grond te krijgen en het voor langere termijn te laten werken moet er veel langer ondersteuning zijn.”

- Professional

Blijf inzetten op het bereiken en betrekken van (meer) wijkbewoners

- Stimuleer onderlinge ontmoeting van wijkbewoners en professionals (groepsessie, wijkwandeling, Vitaliteitsfestival).
- Maak het (activiteiten)aanbod en contactpersonen zichtbaar via toegankelijke, begrijpelijke en relevante informatie.
- Nodig wijkbewoners actief uit als vrijwilliger of deelnemer. Een persoonlijke benadering werkt drempelverlagend.
- ‘Bewoners in the lead’ is mooi, maar check wat zij zelf kunnen en willen en waar professionele ondersteuning nodig is.
- Erken en benoem naar bewoners eventuele verschillen in belang en prioriteit; manage de verwachtingen en kom afspraken na.
- Leer van ervaringen en werk twee of drie bewonersreizen uit aan de hand van de casuïstiek¹.
- Toon waardering voor de inzet van bewoners.

¹ Suggestie: casuïstiek rond Beweeglint, Groen en de Ontmoetingsplek.

Sta open voor nieuwe (onverwachte) partners

- Behoud de open (programma)structuur: iedereen mag mee doen.
- Verken met de Initiatiefgroepen Groen en Sociale Relaties en woningcorporaties hoe de samenwerking verbreed kan worden.
- Hou contact met de winkeliersvereniging Stevensbloem en verken hoe meer winkeliers kunnen bijdragen aan de beoogde doelen.
- Verken de samenwerkingsmogelijkheden met de schaats- en tennisvereniging; uitbreiding van de Vitality club is een ingang.
- Blijf openstaan voor nieuwe (onverwachte) partners.

Integreer Stevenshof Vitaal in de eigen organisatie

- Bed de samenwerkingen met de Initiatiefgroepen/bewoners en andere organisaties structureel in binnen de eigen organisatie.
- Vertaal de taken en verantwoordelijkheden van professionals voor mee-ontwikkelen, uitvoeren of adviseren van initiatieven binnen het samenwerkingsverband naar benodigde tijd en (vaak noodzakelijke) flexibiliteit.
- Zorg dat het aanbod en de kwaliteiten van andere organisaties en professionals in de wijk bekend is. Dan wordt niet voor de eigen oplossing, maar voor de beste oplossing gekozen.
- Een focus van professionals op één wijk helpt.

*“Ik heb geleerd dat er veel meer in de wijk aanwezig is aan capaciteit en meer speelt dan ik van tevoren dacht.”
- Professional*

²Zie bijlage 3 voor een overzicht van de taken.

Investeer in organisatie-overstijgende rollen, faciliteiten en middelen

- Beleg programmamanagement en -coördinatie en ga uit van minimaal één dag in de week².
- Beleg communicatieadvies en -uitvoering en ga uit van minimaal 6 uur in de week².
- Benut kennisinstellingen om het proces van co-creatie mede te begeleiden en geleerde lessen te delen.
- Maak afspraken over het gebruik en de financiering van faciliteiten en middelen.
- Realiseer dat een investering aan de voorkant (kop koffie, advies) veel kan opleveren aan de achterkant.

Verken het werken met een wijkbudget en optie om bewoners te laten stemmen op voorgenomen initiatieven.

“Vreemd dat de Gemeente Leiden een project start samen met bewoners, vraagt om initiatieven, maar vervolgens geen budget beschikbaar stelt om de initiatieven uit te voeren.”

- Bewoner

Behoud de open (programma)structuur

- Vervolg met de wijkvereniging ‘Wijkraad Stevenshof’ (hierna: de wijkvereniging) en professionals die dagelijks in de wijk werken de Programmagroep.
- Vervolg de Initiatiefgroepen en Werksessies.
- Vorm een Regiegroep met de betrokken financiers.
- En bespreek jaarlijks met Zorg en Zekerheid, LUMC, GGDHM, Hogeschool Leiden en Reos de voortgang en of en zo ja, hoe zij aan het vervolg kunnen bijdragen.

Geleerde lessen

Bovenstaande aanbevelingen weerspiegelen voor een belangrijk deel de geleerde lessen tijdens het programma. Wij delen deze graag met andere wijken en gemeenten. De volgende 11 werkzame elementen dragen bij aan een succesvolle wijkaanpak:

1. Kies voor een open structuur: iedereen mag mee doen en regel het niet vast.
2. Neem bewoners serieus, erken en toon waardering voor hun inzet. Zij zijn een onmisbare samenwerkingspartner.
3. Betrek bewoners en professionals vanaf het begin en sta open voor nieuwe en onverwachte samenwerkingspartners.
4. Faciliteer de dialoog, ontwikkel samen, vier successen (ook de kleine) en spreek elkaar aan (en reken niet af).
5. Start vanuit een ervaren urgentie en gedeelde ambitie. Formuleer en evalueer jaarlijks concrete doelen op basis van beschikbare gegevens, data én verhalen over de wijk en haar bewoners.
6. Maak afspraken over het gebruik en de financiering van faciliteiten (locatie, catering, e.a.) en middelen (structureel en incidenteel³). NB: een investering aan de voorkant (kop koffie, maaltijd, springkussen, advies) kan veel (meer) aan de achterkant opleveren.
7. Ken elkaars aanbod en kwaliteiten, benut wat er al is en waar de (ontwikkel)energie zit. Blijf niet te lang overleggen en ga vooral doen.
8. Maak als bestuurder met professionals/teams goede afspraken over taken en verantwoordelijkheden binnen de samenwerking en de daarvoor benodigde tijd en flexibiliteit.
9. Investeer in voor iedereen toegankelijke en begrijpelijke communicatie en benut alle beschikbare kanalen.
10. Beleg een centrale coördinerende en verbindende rol voor het proces, de inhoud en de communicatie.
11. Gun elkaar (doorloop)tijd om de duurzame verandering en samenwerking vorm te geven. In de eerste drie jaar is 'slechts' de basis gelegd.

³ Structurele kosten betreffen bijvoorbeeld de domeinkosten van de website. Incidentele kosten betreffen bijvoorbeeld de huur van een springkussen voor een evenement.

Bovenstaande tips zijn belangrijke handvatten die gezamenlijk lokaal vormgegeven moeten worden. Onze overtuiging is dat er geen standaard format is voor goede samenwerking in de wijk en dat de samenwerking continu in beweging is. Het is en blijft een continue ontdekkingsreis met de lokaal betrokken partijen met steeds nieuwe uitdagingen afhankelijk van bijvoorbeeld de op dat moment betrokken partijen, het samenwerkingsthema en de actuele ontwikkelingen. Een open houding en communicatie zijn essentieel.

*“Bruikbare elementen voor andere wijken
en gemeenten? Bijna alles.”
- Professional*

2. De start

Urgentie

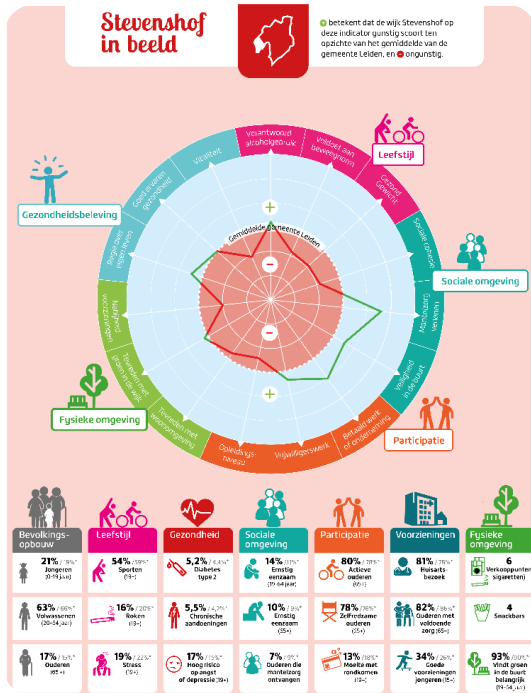
In 2018 ontstond de basis voor de samenwerking Stevenshof Vitaal. De gemeente wilde in de Stevenshof aan de slag met de Gezonde Wijk aanpak gericht op het toenemende aantal oudere bewoners. Tegelijkertijd startten de huisartsenpraktijk, het LUMC en Zorg en Zekerheid een project (nu [Stevit](#)) om de zorg voor 55-plussers met (een verhoogd risico op) cardiovasculaire aandoeningen te verbeteren en meer te doen aan preventie.

De aandacht voor de oudere bewoners komt mede voort uit in 2015 opgestelde [sociografisch buurtprofiel](#). Daaruit blijkt dat door de lage verhuiscgenigheid van de eerste bewoners van de wijk (jaren '80) deze groep 55-plussers groter wordt. Deze twee initiatieven zijn begin 2018 aan elkaar verbonden.

Naast het feit dat het LUMC signaleert dat de Stevenshof 'hofleverancier' is voor de afdeling cardiologie, bevestigde het Wijkprofiel Stevenshof Vitaal (2018) van Wijzer in de Wijk de zorgen:

- **Bevolking:** er wonen veelal volwassenen in de wijk met een groei van het aantal ouderen (55-plus) en een afname van het aantal jongeren.
- **Leefstijl:** bewoners in Stevenshof bewegen minder dan bewoners in de andere wijken van Leiden. Ook hebben zij meer overgewicht dan gemiddeld.
- **Gezondheid:** bewoners in Stevenshof hebben een verhoogd risico op hart- en vaatziekten, diabetes en angst of depressie ten opzichte van andere bewoners in de wijken van Leiden. Wel is de mate van regie over het eigen leven iets positiever dan in de andere Leidse wijken.
- **Sociale omgeving:** bewoners van de Stevenshof zijn vaker eenzaam dan bewoners in de andere wijken van Leiden. Wel is de veiligheid in de buurt positief.
- **Participatie:** oudere bewoners zijn minder actief dan bewoners in de andere wijken van Leiden.
- **Voorzieningen:** bewoners in Stevenshof bezoeken vaker de huisarts dan bewoners in de andere wijken van Leiden.
- **Fysieke omgeving:** bewoners vinden dat er te veel snackbars zijn en verkooppunten voor sigaretten.

Voor de initiatiefnemers van het programma was dit voldoende aanleiding om met elkaar aan de slag te gaan.

Wijkgezondheidsprofiel 2020

Parallel aan dit programma hebben in 2018 de gemeenten Leiden, Den Haag en Alphen aan de Rijn samen met diverse kennispartners (GGDHM, GGD Haaglanden, Academisch Werkplaats Publieke Gezondheid NZH, Werkplaats Sociaal Domein Den Haag & Leiden, Hogeschool Leiden, RIVM, Zorgbelang Inclusief) een subsidieaanvraag ingediend bij het ZonMw programma 'Effectief aan de slag met preventie in uw gemeente' gericht op het wijkgericht terugdringen van gezondheidsachterstanden.

De toekenning van deze subsidie leidde tot de start van [Wijzer in de Wijk](#). De focus van dit project ligt op Positieve Gezondheid en samen leren in co-creatie met bewoners en professionals. Wijzer in de Wijk heeft bijgedragen aan het goed in beeld krijgen van de behoeften van de bewoners van Stevenshof door mee te denken over de opzet en te helpen bij de Inspiratiebijeenkomsten. Daarnaast heeft zij de monitoring van het programma uitgevoerd.

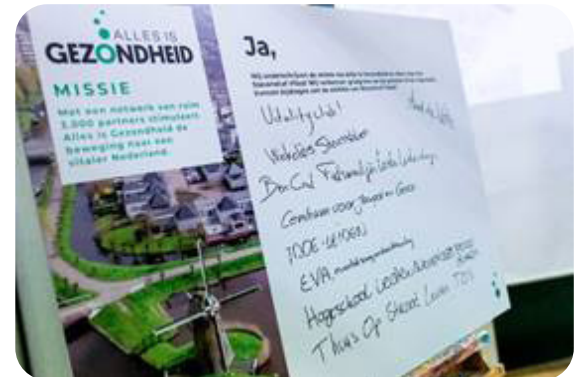

Gedeelde ambitie

Voor de zomer van 2018 is een bijeenkomst gehouden met zorg- en welzijnsprofessionals uit de wijk en een vertegenwoordiger van de wijkvereniging. De visie werd geformuleerd met Positieve Gezondheid als leidraad. De eerdere afbakening naar 55+ (met verhoogd risico op cardiovasculaire aandoeningen) werd losgelaten. Er werd gekozen voor een brede wijk aanpak, voor alle inwoners, van jong tot oud.

Eind 2018 startte het programma Stevenshof Vitaal formeel toen de Verleidingsverklaring van Stevenshof Vitaal door de bestuurders werd ondertekend. Vanaf dat moment konden direct ook andere organisaties in de wijk zich aansluiten.

Het programma begon met de ambitie *'samen te werken aan een wijk waarin bewoners zich Positief Gezond(er) voelen en daardoor de dingen (kunnen) doen die zij belangrijk vinden. Zij stimuleren en ondersteunen elkaar daarin. De wijk wordt eind 2021 als leefbaarder ervaren. Mensen, jong en oud, wonen en werken er graag.'* Het streven was eind 2021 een stevige basis te hebben waarop de samenwerking en inzet voor deze ambitie kan worden gerealiseerd en voortgezet.

3. De vervolgaanpak

Open programmastructuur

Stevenshof Vitaal heeft niet gekozen voor een klassieke programmastructuur. Binnen het relatief losse en open programmaverband vinden en versterken bestaande en nieuwe initiatieven (en partners) elkaar. De initiatieven staan centraal en worden gefaciliteerd door een Regiegroep en Programmagroep. In bijlage 4 is een schematische weergave.

Zorg en Zekerheid en de gemeente Leiden vormen als financiers met Reos als programmamanager de Regiegroep. De Regiegroep monitort de inzet van de voor het programma beschikbaar gestelde middelen en is klankbord voor de programmamanager.

De inhoudelijke thema's en aanpak worden besproken door de Programmagroep. De leden van de Regiegroep nemen hier ook deel aan. De Programmagroep bestaat uit Gemeente Leiden, Zorg en Zekerheid, Wijkvereniging 'Wijkraad Stevenshof', GGD Hollands Midden, Sociaal wijkteam, Welzijnsorganisaties (eerst Libertas, Radius en TOS, nu Includio, SOL en BuZz), Rijncoepel, Gezondheidscentrum Stevenshof, LUMC/NeLL, BplusC en Hogeschool Leiden. De programmamanager van Reos maakt de agenda en zit de groep voor.

Wanneer een andere organisatie een actieve bijdrage wil leveren aan de ambitie, dan is zij welkom om als deelnemer aan te sluiten. Daardoor kon BplusC (bibliotheek) in 2021 aansluiten en biedt zij inmiddels onder meer een goed lopende boekencollectie Fit & Actief. De leden van de Programmagroep dragen ieder actief bij aan verschillende activiteiten, met als start in 2019 de Inspiratiebijeenkomsten.

Zeven bewonersinitiatieven

2019 is benut om de beschikbare gegevens te verrijken met verhalen uit de wijk: wat signaleren bewoners en professionals? Wat vinden zij belangrijk? Wat moet opgepakt worden? Daarvoor zijn in 2019 drie zogenoemde 'Inspiratiebijeenkomsten' georganiseerd aan de hand van het gedachtegoed van Positieve Gezondheid. Gemiddeld zo'n honderd bewoners en dertig professionals namen per bijeenkomst deel. Uit die bijeenkomsten kwamen als belangrijkste thema's naar voren:

- Gezonde leefomgeving
- Gezond eten en bewegen
- Vriendschap en sociale relaties (meedoen)
- Gezond opgroeien

Deze thema's sluiten aan bij het onder de 'urgentie' geschetste beeld. Daarnaast werd aandacht gevraagd voor betere communicatie over activiteiten en aanbod in de wijk.

Belangrijke vraag aan de deelnemers van de laatste Inspiratiebijeenkomst (eind 2019) was: wat willen zij zelf bijdragen aan deze thema's? Daar ontstonden zes Initiatiefgroepen uit

bestaande uit bewoners en professionals: Groen, Ontmoetingsplek, Sociale relaties & vriendschap, Beweeglint, Voeding en Gezond opgroeien. In 2021 kwam daar de Dierenweide bij. Zij gingen met de eigen Initiatiefgroep aan de slag en eens in de acht tot 10 weken troffen ze elkaar tijdens een Werksessie. In deze sessies bespreken de deelnemers de voortgang en helpen elkaar waar mogelijk verder. Via filmpjes op de website van [Stevenshof Vitaal](#) kunnen de leden van de Programmagroep zich op de hoogte houden van de voortgang. Zo nodig worden via de Programmamanager bespreekpunten ingebracht bij de Programmagroep.

In 2020 brak de coronacrisis uit. Dit heeft veel invloed gehad op de toen nog prille initiatieven. Meerdere activiteiten werden geannuleerd, startten later op of werden online georganiseerd. Voor een deel van de betrokken bewoners was dit de aanleiding om zich terug te trekken uit het programma. In de zomer van 2020 werd na de aanbesteding het stokje van de welzijnsorganisaties overgedragen. Hierdoor hadden deze organisaties enkele maanden nodig om op te starten en aan te haken. Ondanks de belemmeringen zijn er concrete stappen gezet en mooie resultaten bereikt. In bijlage 3 vind u een bondig overzicht.

Drie professionele interventies

Parallel aan de opstart van de Initiatiefgroepen zijn drie professionele interventies geselecteerd die bijdragen aan het realiseren van de ambitie. Dat zijn Welzijn op Recept (WOR; huisartsen met SWT), de Geïntegreerde Leefstijl Interventie (GLI; huisarts met leefstijlcoaches) en Stevit (huisarts, LUMC en BuZz). De coronacrisis heeft ook op de opstart en uitvoering van deze interventies veel impact gehad. Toch kunnen we vaststellen dat alle interventies gestart zijn en de eerste resultaten zijn geboekt. Deze resultaten staan ook in bijlage 3.

Betrokken bewoners

Vanaf het begin van het initiatief zijn bewoners gesprekspartner geweest. In de aanloop naar de start (2018) via straatinterviews en focusgesprekken, in 2019 via de Inspiratiebijeenkomsten en de Programmagroep en vanaf 2020 ook actief aan de slag in de Initiatiefgroepen. Zij hebben een bredere blik dan de professionals en vragen ook aandacht voor hun leefomgeving, een ontmoetingsplek waar iedereen zich thuis voelt of betere communicatie. Resultaat zijn initiatieven die aansluiten bij hun wensen.

Tegelijkertijd stellen we vast dat in de uitvoerings- en monitoringfase ook getracht is (meer) bewoners te betrekken. Dit is beperkt gelukt, deels vanwege de coronacrisis. Daardoor hebben de Initiatiefgroepen geen of beperkt nieuwe aanwas gekregen. En waren minder bewoners geneigd mee te werken aan het monitoringsonderzoek.

Daarnaast is het op dit moment nog niet mogelijk om op basis van het actuele [wijkgezondheidsprofiel van GGDHM](#) (2020) iets te zeggen over het resultaat van de ambitie om de (positieve) gezondheid van bewoners te bevorderen. Deels omdat de Initiatiefgroepen – vertraagd door genoemde redenen – nog weinig concrete stappen konden zetten. Anderzijds is de vraag welke rol de coronacrisis gehad heeft op de cijfers. De crisis beïnvloedde het dagelijks leven van de bewoners fors en daarmee ook hun gezondheid en het welzijn.

Een nuancering is daarom op zijn plaats bij de later in deze rapportage beschreven bevindingen vanuit het perspectief van bewoners.

4. Bevindingen: Vier perspectieven

Het programma Stevenshof Vitaal is vanuit het onderzoekstraject Wijzer in de Wijk gemonitord. Op basis van de monitoring en afrondende evaluatie in november 2021 – januari 2022 stelden de betrokkenen vast de samenwerking Stevenshof Vitaal te willen vervolgen. In dit hoofdstuk worden de ervaringen en wensen voor dit vervolg vanuit vier perspectieven beschreven:

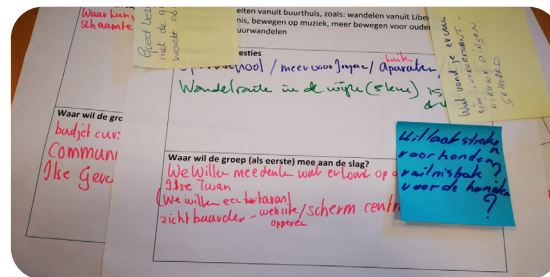
- Bewoners
- Initiatiefgroepen
- Programmagroep
- Bestuurders

Perspectief bewoners Bescheiden reflectie

Tijdens de focusgroepen (2018) voorafgaande aan de start van het programma vroegen bewoners aandacht voor beperkingen voor thuiswonende ouderen, het beperkte aanbod aan (aantrekkelijk gepresenteerde) gezonde voeding in de wijk, de leefomgeving die niet uitnodigt om naar buiten te gaan (zoals wandelen of fietsen), boze of overlast veroorzakende kinderen en jongeren en al dan niet verborgen armoede.

Deze onderwerpen komen terug in de thema's die uiteindelijk eind 2019 zijn benoemd om verder op te pakken: Gezonde leefomgeving, Gezond eten en bewegen, Sociale relaties en vriendschap en Gezond opgroeien. Daarnaast moest de communicatie beter.

Zoals benoemd bij de aanpak heeft geen brede monitoring kunnen plaatsvinden bij bewoners onder meer vanwege de coronapandemie. Daarom volgt hierna een korte reflectie op basis van de bescheiden input die we op de meetmomenten gedurende het programma hebben ontvangen.

Eerste stappen gezet

De bewoners zijn positief over de realisatie van het Beweeglint en het extra groen. Toch blijven ze aandacht vragen voor 'het uiterlijk van de wijk' en wil men graag meer betaalbaar sportaanbod. Bewoners geven aan dat het (voortdurend) aanmoedigen van bewegen of deelname aan sportaanbod belangrijk blijft. De Vitality Club, Geïntegreerde Leefstijl Interventie, Stevit en Welzijn op Recept helpen daarbij. In het begin van de coronapandemie heerste angst om deel te nemen. Nu is er meer interesse om mee te doen.

Over de voorzieningen in de wijk geven de bewoners aan dat er meer nodig is om ouderen veilig langer thuis te laten wonen. Zo werden het hebben van passende vervoersopties en het zich veilig kunnen bewegen door de wijk genoemd. Dat laatste betreft het verwijderen van obstakels en plaatsen van bankjes om uit te rusten. Dit is voor hen belangrijk, omdat de relaties die zij hebben en de activiteiten die zij doen in hun vrije tijd een belangrijke factor zijn om gezond te blijven. Men is redelijk tevreden over de gezondheids- en welzijnsvoorzieningen en (vrijwilligers)activiteiten in de wijk. Wel bevestigt men de behoefte aan betere communicatie hierover.

De bekendheid van Stevenshof Vitaal neemt toe, mede dankzij de actieve bijdrage van vrijwilligers en professionals. Ook de zichtbaarheid in de wijk middels de website, (online) promotie, zoals Facebook, Polderpraat en de Vitaliteitsmarkt is toegenomen. Onder meer van de Initiatiefgroepen Beweeglint, Ontmoetingsplek en Sociale relaties en vriendschap. Men is positief over deze groepen en met name enthousiast over de groep Sociale relaties en vriendschap. Deze groepen en het activiteitenaanbod in Stevenshof mag actiever onder de aandacht gebracht worden.

Tenslotte komt het onderwerp hangjongeren terug. Hangjongeren worden als vervelend ervaren en tegelijkertijd is er begrip voor hen, omdat er geen (hang)plekken voor hen zijn in de wijk. De wens is om meer ontmoetingsplekken te realiseren zonder verplicht karakter (inloop) voor jongeren en volwassenen. Inmiddels worden er gesprekken gevoerd om voor jongeren een hangplek te realiseren. Dit is een goede stap.

Kortom: wat de respondenten betreft zijn er stappen gezet en is er nog veel (door) te ontwikkelen.

4. Bevindingen 1 Vier perspectieven

Toetsen actuele cijfers

Met het [wijkgezondheidsprofiel 2020](#) kan worden getoetst of de huidige aanpak voldoende aansluit op de actuele problematiek. Waar nodig kan de aanpak worden aangescherpt. Een aantal opvallende zaken zijn de verdubbeling van het aantal mensen (19 tot 65 jaar) met diabetes en het hoge aantal mensen met overgewicht en obesitas. Tegelijkertijd roken en drinken (alcohol) minder mensen, voelen bewoners zich vitaler en gezonder, ervaren bewoners meer regie en minder eenzaamheid en zijn minder bewoners afhankelijk van een uitkering of hebben moeite om rond te komen. Het aantal problematische schulden is echter wel verdubbeld. De cijfers vragen om een nadere analyse, wederom verrijkt met ervaringen en verhalen van bewoners (en professionals).

Leiden Stevenshofdistrict meest recente jaar vergeleken met 2016

Geen data

Geen data

Veel lager

Lager

Gelijk

Hoger

Veel hoger

[Wijkgezondheidsprofiel GGD HM \(2020\)](#)

Perspectief Initiatiefgroepen

Naar aanleiding van drie Inspiratiebijeenkomsten in 2019 zijn eind dat jaar zes Initiatiefgroepen gestart: Groen, Beweegliint, Ontmoetingsplek, Sociale relaties en vriendschap, Voeding en Gezond opgroeien.

In 2021 kwam Dierenweide er bij. In samenwerking met de schaatsvereniging (gebruik terrein en gebouw) wordt gewerkt aan de capaciteit van de Vitality Club. Alle gestarte initiatieven zijn nog actief. Helaas leidde de coronapandemie tot afvallers binnen de Initiatiefgroepen. Tot op heden nemen zij geen deel aan de Initiatiefgroepen. Voor veel bewoners waren de online Werksessies een drempel, vanwege beperkte digitale vaardigheden of doordat het sociale karakter van een bijeenkomst wegviel.

De Initiatiefgroepen zijn betrokken en hebben een open houding (iedereen mag mee doen) om samen te werken aan een gezondere wijk. De beoogde doelen waren tijdens het programma voor iedereen duidelijk. De samenwerking liep daardoor goed. In bijlage 3 staan per Initiatiefgroep de gestelde doelen tot eind 2021 en de realisatie daarvan.

De deelnemende bewoners zoeken nog welk beroep ze al dan niet kunnen doen op professionals. Goede afspraken met (vooral) de gemeente zijn een belangrijke factor bij de vraag of de groepen eind 2022 nog bestaan. De afspraken gaan onder meer over communicatie, ondersteuning en (uiteindelijk) beheer.

Voor de Initiatiefgroepen is helder dat:

- Zij laten zien hoe de betrokkenheid van bewoners kan bijdragen aan een gezondere en sociale wijk.
- De samenwerking van bewoners met professionals helpt om meer te bereiken. De bewoners kennen de wijk (ervaringsdeskundig) en de professionals de routes binnen (het netwerk van) hun organisatie (beroepsmatig deskundig). Zij vullen elkaar dan ook aan.

De Initiatiefgroepen en betrokken bewoners hebben de intentie hun inzet te vervolgen.

“We weten elkaar te vinden, kennen elkaar en weten wat ieder kan betekenen.”

- Bewoner

Meer wijkbewoners bereiken en betrekken

Stevenshof Vitaal zichtbaarder maken (activiteiten en betrokkenen verbonden aan) door:

- Website Stevenshof Vitaal (wijkplatform) te optimaliseren met in ieder geval:
  - Een wijkagenda met alle activiteiten.
  - Een smoelenboek voor bewoners en professionals in de wijk.
  - Bestaande kanalen beter te benutten, namelijk de website, sociale media accounts en eventuele schriftelijke uitgaven van de deelnemende partners.
  - GoedeBuur boekje door te ontwikkelen en te digitaliseren.
  - Meerdere sociale media kanalen (naast Facebook) te benutten voor ook bijvoorbeeld jongeren.
  - Gericht behaalde resultaten en oproepen voor potentiële vrijwilligers of deelnemers te publiceren in Leids Nieuwsblad.

- Stimuleren ontmoeting wijkbewoners door onder meer:
  - Een ontmoetingsplek met aantrekkelijke voorzieningen en activiteiten.
  - Groepssessies te organiseren in kleiner of groter verband zoals bijvoorbeeld een Vitaliteitsfestival, een (wijk)wandeling of een gezamenlijke maaltijd.
- Gezamenlijke inzet van partners op het werven van (nieuwe) bewoners voor:
  - Deelname aan Initiatiefgroepen en/of
  - Deelname aan de daaruit voorkomende activiteiten.
- Gericht benaderen kwetsbare mensen in de wijk door:

Als professionals en bewoners de wijk in te gaan; huis-aan-huis en herhaaldelijk buurten bezoeken.

De hiervoor genoemde communicatie verbetering.

- Inbedden van de samenwerking met de Initiatiefgroepen en daarmee met bewoners. Met name de samenwerking met de gemeente vraagt aandacht.

Vertrouwen en daardoor onder meer continuïteit.

Initiatiefgroepen vervolgen

De Initiatiefgroepen:

- Vervolgen de initiatieven en zoeken daarvoor aanvullende financiering zoals subsidies, sponsoring of crowdfunding.
- Blijven de gezamenlijke Werksessies gebruiken om elkaar te stimuleren, te helpen en af te stemmen.
- Gebruiken één of meerdere Whatsapp-groepen om digitaal vlot met elkaar te kunnen schakelen (optioneel).
- Zetten in op het betrekken van jongeren en jongvolwassenen, onder meer via actiever gebruik van (andere) sociale media kanalen.
- Zoeken aansluiting vanuit een thema bij nog niet aangesloten relevante organisaties in de wijk, zoals ondernemers, woningcorporaties of sportverenigingen.

“Verwachting van professionals? Betere communicatie waardoor we beter op de hoogte worden gehouden van de stand van zaken. En ook echt als partner worden gezien.”

- Bewoner

De bewoners van de Initiatiefgroepen, uitgezonderd de Dierenweide, sluiten zich in 2022 aan bij de wijkvereniging en vormen daar gezamenlijk de werkgroep 'Stevenshof Vitaal'. Zo kunnen zij:

- Op het thema Gezond en sociaal één aanspreekpunt realiseren voor externe contacten.
- De samenhang met andere initiatieven van de wijkvereniging vormgeven en borgen.
- Een beroep doen op faciliteiten van de wijkvereniging en financiering (middelen van de wijkvereniging of externe subsidies).

De leden van deze werkgroep blijven bijdragen als bewoner aan de verschillende Initiatiefgroepen.

Inzet erkennen en faciliteren

De Initiatiefgroepen willen:

- Gezien worden als volwaardige partner, namelijk serieus en merkbaar gewaardeerd worden.
- Blijvende betrokkenheid van de partners en daarmee ook:
  - Tijd en ruimte voor samenwerking voor de professionals in de wijk en bij voorkeur met een focus op de wijk.
  - Flexibiliteit in de werktijden van professionals, zodat ook buiten werktijden overleg met (nog werkende) bewoners kan plaatsvinden.
  - Goede overdracht aan de opvolger wanneer een medewerker van functie wisselt, zodat het contact en de gemaakte afspraken blijven behouden.
- Afspraken over meefinancieren én meewerken aan het vervolg van Stevenshof Vitaal.
- Initiatiefgroepen hebben altijd ergens in het proces een financiële vraag voor bijvoorbeeld materialen of faciliteiten (zoals ruimten in het Huis van de Buurt). Ook is er behoefte aan advies (bijvoorbeeld voor een complexe subsidie aanvraag) of meewerken (zoals uitvoering van deeltaken die zij niet kunnen doen, zoals het plaatsen van bomen, beweegtoestellen etc.).

- Een wijkregisseur die goed luistert naar de behoeften uit de wijk. Deze regisseur fungeert als wegwijzer binnen de gemeentelijke organisatie en wordt gesteund en gefaciliteerd door de eigen (gemeentelijke) organisatie in de communicatie en uitvoering, ook wanneer niet alle wensen gerealiseerd kunnen worden.
- Een programmamanager of coördinator die zorg blijft dragen voor het programma.
- Een communicatieadviseur/-coördinator die samen met de partners de communicatie binnen Stevenshof Vitaal vormgeeft:
  - Slimmer gebruik te maken van de communicatiekanalen van alle partners (websites, nieuwsbrieven, wachtkamerschermen, schriftelijke uitgaven, etc.).
  - Positieve ontwikkelingen en behaalde resultaten delen
  - De uitingen toegankelijk maken voor alle doelgroepen, waaronder mensen die laaggeletterd en minder digitaal vaardig zijn.
  - Bewoners proactief en eenduidig informeren over ontwikkelingen en aanbod in de wijk en enthousiasmeren voor deelname aan initiatieven en activiteiten.
- Waardering en erkenning voor de (vrijwillige) inzet van bewoners en behaalde resultaten.

Daarnaast is de wens dat partijen overwegen om te experimenteren met een wijkbudget. Dit kan eventueel gekoppeld zijn aan de mogelijkheid van bewoners om te stemmen op ingediende initiatieven.

Perspectief Programmagroep

Eind 2019 is een Programmagroep voor Stevenshof Vitaal vormgegeven. Deze bestaat uit afgevaardigden vanuit alle deelnemende organisaties. De groep varieert van medewerkers in uitvoerende rollen tot mensen met een management of beleidsfunctie en de afvaardiging van de wijkvereniging. In de praktijk bleek dit goed samen te gaan. De variatie werkt waardevol, omdat beleid en dagelijkse praktijk in dit overleg samenkomen. Vanaf de start tot nu is de helft van de deelnemers gewisseld als gevolg van de aanbesteding en functiewisselingen. Alle partners zijn nog betrokken.

De Programmagroep is zeer tevreden over de samenwerking tussen de professionals en bewoners. De gedeelde ambitie, wijkaanpak, gefaciliteerde ontmoeting, het (gefinancierde) programmamanagement en de motivatie en enthousiasme van de betrokkenen hebben daar aan bijgedragen.

Nieuwkomers konden door de open programmastructuur makkelijk instappen (Incluzio, BuZz, SOL, BplusC).

De groep is ervan overtuigd dat veel elementen (“bijna alles”) van Stevenshof Vitaal gebruikt kunnen worden voor opschaling naar andere wijken of gemeenten, namelijk:

- Gezamenlijke ambitie van partners en bewoners
- Inspiratiebijeenkomsten
- Aansluiten op ontwikkelenergie
- Open programmastructuur (iedereen is welkom)
- Gefaciliteerde ontmoetingen/overleggen
- Aanjagen en coördineren door een programmamanager/-team

In Stevenshof wil de Programmagroep graag met elkaar verder en de tijd krijgen om de nu ingezette verandering duurzaam vorm te geven. Er ligt een mooie basis met korte lijnen tussen alle betrokkenen. Het signaal naar de bestuurders is: “laat de wijk niet los!” en “koester én faciliteer de inzet van bewoners”.

Doelgericht naar een sociale en gezonde wijk

Tijdens de evaluatie met de Programmagroep is vooruit gekeken. Onderstaande doelen zijn richtinggevend en vragen een nadere concretisering.

- Meer bewoners werken aan hun eigen (positieve) gezondheid.
  - De woonomgeving stimuleert en ondersteunt dit (onder meer bewegen, gezonde voeding en ontmoeting).
  - Bewoners die niet (kunnen) werken aan hun gezondheid en/of kwetsbaar zijn, zijn in beeld en wordt relevante ondersteuning aangeboden.
  - Het percentage mensen met cardiovasculaire incidenten is aantoonbaar afgenomen.
  - Minder jongeren (beginnen met) roken.

“Hoewel gezondheid extreem lastig meetbaar is, denk ik dat we dat toch moeten proberen. Anders is er veel actie, maar geen aantoonbaar resultaat.”

- Bewoner

- Meer bewoners dragen bij aan het realiseren van een sociale en gezonde wijk door een combinatie van een collectieve aanpak (community building) en individuele ondersteuning waar nodig.
  - Iedereen mag mee doen met activiteiten en initiatieven, wordt daarin gestimuleerd en waar nodig gefaciliteerd door de betrokken partners (inclusief de wijkvereniging).
  - Meer jongeren en jongvolwassenen zijn betrokken bij initiatieven en nemen deel aan activiteiten.
- Organisaties (inclusief de wijkvereniging) bieden samen een passend en samenhangend (activiteiten)aanbod voor bewoners.
  - Professionals en bewoners kunnen de activiteiten makkelijk online vinden of terecht bij een fysiek informatiepunt.
  - Via een smoelenboek weten professionals en (actieve) bewoners elkaar te vinden.
- Bewoners zijn in algemene zin meer tevreden over hun eigen wijk.

Programmagroep voortzetten

De Programmagroep wil:

- De hiervoor genoemde doelen meetbaar uitwerken en een meetplan voor de monitoring (Q1 en Q2 2022) maken.
- Vanuit de doelen een voorstel opstellen voor de taken en verantwoordelijkheden (Q1 en Q2 2022) voor zowel professionals en (potentieel) betrokken bewoners.
- Bijdragen aan het realiseren en monitoren van deze doelen met de bewoners en wijkvereniging als volwaardige partners.
- Eigen collega's en bestuurders actief informeren over en betrekken bij de ontwikkelingen in Stevenschhof en het gesprek aangaan over hun rol.
- Bij beëindigen van hun betrokkenheid bij Stevenschhof Vitaal zorgen voor een goede overdracht aan de opvolger.
- De energie en motivatie er in houden door onder meer het overleg en het delen en vieren van successen te vervolgen.

“De samenwerking is op gang gekomen en professionals vinden elkaar steeds beter. Dat was na Corona en de aanbesteding echt nodig. Er zijn veel nieuwe welzijnsprofessionals in de wijk die samen met bewoners en de woningcorporatie de wijk in gaan. Bij elke wijkactie komt er positieve feedback van de bewoners terug. Ook werken we aan een welkomstpakket voor nieuwe bewoners.”

- Professional

Steun en tijd nodig

De Programmagroep wil:

- In Q1/begin Q2 2022 de centrale regierol (rol huidige programmamanager) en communicatierol (strategie en uitvoer) invullen om de energie en samenwerking te behouden.
- De uitgewerkte doelen inclusief wijze van monitoren, taken en verantwoordelijkheden (voor de zomer van 2022) bestuurlijk vaststellen. Ook wil de groep de doelen vastleggen binnen het samenwerkingsverband en de eigen organisatie.
- Binnen de eigen organisatie tijd en middelen vrijmaken om de afgesproken inzet ook te kunnen leveren.
- Benodigde faciliteiten (zoals het Huis van de Buurt) beschikbaar (blijven) stellen voor de gewenste en noodzakelijke ontmoeting.
- De doorlooptijd (tot 2030) en ondersteunend beleid om de geïnitieerde verandering met elkaar, de wijkbewoners en andere relevante stakeholders duurzaam borgen en optimaliseren.

- Nagaan hoe het beleid en de inzet binnen het Sport- en Preventie akkoord en Social Impact Corona de vervolgstappen in de Stevenshof kunnen versterken.

Kortom, de Programmagroep wil een niet-vrijblijvend vervolg van de samenwerking aangaan en bestuurlijk betrokken blijven.

“We wisten elkaar snel te vinden. De enige belemmering was soms een volle agenda.”

“Belemmeringen? Tijdsdruk, gebrek aan personeel/uren en daardoor beperkte tijd om initiatieven goed uit te werken. Plus coronabeperkingen...online samenwerken werkt toch minder effectief.”
- Professionals

Perspectief Bestuurders

De bestuurders van de betrokken organisaties hebben een positieve indruk van Stevenshof Vitaal en ervaren een goede basis voor verdere samenwerking. Professionals weten elkaar (steeds beter) te vinden en bewoners zijn actief betrokken. Vanuit het gedachtengoed van Positieve Gezondheid zijn concrete resultaten behaald en de energie zit er na drie jaar nog goed in. Bij elkaar geeft het vertrouwen dat bewoners, professionals en bestuurders elkaar kunnen blijven inspireren, stimuleren en aanvullen. Zo kan de werkwijze en samenwerking steeds meer eigen worden gemaakt en onderdeel worden van de dagelijkse werkpraktijk.

Voor de bestuurders is het belangrijk dat de partners de vervolgstap naar 'Stevenshof Vitaal 2.0' gezamenlijk zetten. In dat geval kan het programma opgenomen worden in ieders reguliere beleidsproces, waarbij de partners cyclisch (meerjaren)doelen benoemen, uitvoeren en monitoren.

5. Bevindingen: Drie professionele interventies

Welzijn op Recept: de basis op orde

De samenwerking tussen de huisartsenpraktijk en het Sociaal Wijkteam (welzijnscoaches) verloopt goed, mede vanwege de langjarige samenwerking. In de zomer van 2020 zijn de werkafspraken tegen het licht gehouden en aangevuld, omdat de indruk bestaat dat meer mensen profijt zouden kunnen hebben met Welzijn op Recept (WOR). De belangrijkste wijziging is dat binnen de huisartsenpraktijk een WOR-coördinator is aangesteld. Zij draagt zorg voor dat WOR ieder kwartaal op de agenda van het huisartsenoverleg staat en de verwijzingen met elkaar kunnen worden gemonitord.

De WOR-coördinator is tevreden over de gemaakte werkafspraken, ondanks dat de afspraken de afgelopen periode niet hebben geleid tot meer verwijzingen. De huisartsenpraktijk verklaart dit voornamelijk doordat vanwege de corona(maatregelen) veel patiënten – ook

degenen die voor WOR in aanmerking komen - (nog steeds) terughoudend zijn met een bezoek aan de huisartsenpraktijk.

Voor de komende periode zijn er drie uitdagingen:

- Tijdens een consult met patiënten waarvoor WOR waardevol kan zijn, moeten de huisarts en POH denken aan een eventuele verwijzing en dit bespreekbaar maken.
- De welzijnscoaches moeten na de verwijzing het gesprek vervolgen vanuit de principes van Positieve Gezondheid en met de bewoner zoeken wat helpend is en bij hem of haar past. Dit is maatwerk, waar tegelijkertijd blijkt dat mensen zelden worden verwezen naar het aanbod op de WOR-flyer.
- Tenslotte verder te verkennen welke rol paramedici en de thuiszorg kunnen spelen in het verwijzen van mensen naar welzijnsaanbod.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	Totaal
Huisartsen Gezondheidscentrum	-	-	10	15	15	6	45
Zaaijers	-	-	6	1	2	4	12
Andere huisartsen	-	-	2	-	2	1	5
Totaal	18	23	18	16	19	11	62

Voor de komende periode zijn er drie uitdagingen:

- Tijdens een consult met patiënten waarvoor WOR waardevol kan zijn, moeten de huisarts en POH denken aan een eventuele verwijzing en dit bespreekbaar maken.
- De welzijnscoaches moeten na de verwijzing het gesprek vervolgen vanuit de principes van Positieve Gezondheid en met de bewoner zoeken wat helpend is en bij hem of haar past. Dit is maatwerk, waar tegelijkertijd blijkt dat mensen zelden worden verwezen naar het aanbod op de WOR-flyer.
- Tenslotte is het advies om verder te verkennen welke rol paramedici en de thuiszorg kunnen spelen in het verwijzen van mensen naar welzijnsaanbod.

Gecombineerde leefstijlinterventie slaat aan

In verband met de coronapandemie is er geen groep gestart begin 2020. Ook een tweede poging in september 2020 werd al in oktober gestaakt vanwege aangescherpte coronamaatregelen. De twaalf deelnemers hadden een intake en twee sessies gehad. Drie van hen zijn in september 2021 opnieuw gestart met een nieuwe groep. Negen mensen zijn vooralsnog niet gestart.

Er zijn nu twee groepen gestart. Een groep bestaat uit vijftien personen en had in december een vierde bijeenkomst. De tweede groep startte in december 2021 met 14 mensen. De bijeenkomsten vinden nu plaats in het Huis van de Buurt en de Maria Middelaeskerk, zodat de anderhalve meter-maatregel kan worden gehandhaafd.

De leefstijlcoaches zijn enthousiast over dit traject. De huidige groepen hebben veelal een band met elkaar. Er is humor, er wordt veel gedeeld en er worden volop vragen gesteld. De sessies zijn hierdoor heel interactief. Ook is er een Whatsappgroep om buiten de lessen contact te houden en dingen te delen. Wel ervaren de coaches een hoge administratieve last en kunnen de voor hen relevante gegevens niet goed kwijt in het beschikbare ICT-systeem. Zij werken daarom nog vaak met papier. Rijncoepel werkt aan een oplossing. Op dit moment vraagt het veel tijd. Vanwege de recente start zijn er nog geen ervaringen van deelnemers opgehaald.

Stevit op stoom

De latere start van Stevit had vooral te maken met de coronapandemie die een fors beslag legde op de tijd en aandacht van de huisartsenpraktijk en LUMC. Daarnaast lagen er enkele technische uitdagingen die voor de start opgelost moesten worden. Op 1 januari 2022 zijn 97 CVRM-patiënten voor het programma aangemeld en 69 patiënten gestart met de thuismetingen.

De afgelopen periode maakte duidelijk dat bewoners inzetten (in samenwerking met BuZz) zonder de vereiste digitale vaardigheden niet haalbaar is voor het uitreiken van de meetapparatuur aan patiënten en technische hulp bij de opstart. Een account aanmaken is al lastig en het vervolgens koppelen van de meetapparatuur aan de apps op de telefoon maakt het te complex.

De betrokken bewoners willen graag anderen helpen. Zij verkennen nu zelf welke behoefte patiënten hebben en wat dat betekent voor de invulling van hun rol als buddy. Het idee is dat de buddy samen met de patiënt periodiek de vinger aan de pols houdt over de

leefstijl (wat gaat goed, wat is lastig), gezondheid (ontwikkeling in de klinische waarden) en eventuele problemen bij het gebruik van de thuismeetapparatuur van de patiënt.

Studenten geneeskunde reiken vanaf januari 2022 de Stevit box uit aan patiënten, informeren hen over het gebruik en helpen hen bij de technische opstart. Deze studenten hebben vaak beginnende ervaring met patiënten, interesse in medische systemen en moeten ook leren in een relatief snel tempo consulten af te handelen.

6. Bevindingen: Communicatie

Van programmacommunicatie naar bewonerscommunicatie

De communicatie richt zich vanaf de start op informatie over het programma Stevenshof Vitaal. Tijdens de Inspiratiebijeenkomsten in 2019 gaven bewoners aan beter geïnformeerd te willen worden over het aanbod en de activiteiten in de wijk. In 2021 is de website daarom geoptimaliseerd en het (activiteiten)aanbod geprobeerd thematisch weer te geven (zoals sport en bewegen, samen en sociaal, etc.). Vanwege de coronapandemie en de opstart van de eigen organisatie (welzijn) is dit niet gelukt. Daarop is er in samenspraak met de partijen pragmatisch een thematisch overzicht gemaakt met daaronder de organisaties die een aanbod hebben op het betreffende thema: '[Wat kun je doen in de wijk?](#)'.

Gerichte aandacht en coördinatie

Met de Initiatiefgroepen is daarnaast geprobeerd een 'levendige website' te realiseren. Iedere groep heeft een pagina met het eigen initiatief en toegang tot de pagina's agenda en nieuws. Bij agenda en nieuws kunnen ze actualiteiten over hun initiatief plaatsen, maar ook items die ze via andere kanalen oppikken en interessant vinden voor andere bewoners.

De eigen pagina en het bijdragen aan de nieuwspagina kwamen tot stand bij de meeste groepen. Het samen vullen van de agenda is niet van de grond gekomen.

De website heeft nu zo'n zeshonderd unieke bezoekers per maand. Twee factoren dragen bij aan extra bezoek:

- Relevante content die bewoners (nieuwe) informatie geeft, zoals de nieuwspagina en het wekelijks wisselende Stevenshof Recept.
- Linken via andere kanalen zoals de [nieuwsbrief van Stevenshof Vitaal](#) (250 ontvangers), de Stevenshof-Facebook pagina (3200 volgers) of berichten in het Leids Nieuwsblad.

Uit de analyse valt op dat er nauwelijks bezoekers komen via de digitale kanalen van de partners. Ook maken de partners niet of nauwelijks gebruik van elkaars communicatiekanalen, terwijl hun aanbod voor de doelgroep van de collega-organisaties wel regelmatig relevant is.

"De sociale kaart van de wijk optimaliseren voor nieuwe (en huidige) bewoners, actuele agenda toevoegen en het levendiger maken van de website - vooral de homepage - zorgt er allemaal voor dat mensen terugkomen." - Bewoner

Inhoudelijke relevant en samen

Op basis van het voorgaande en de door de Programmagroep en Initiatiefgroepen uitgesproken wensen is het advies:

- Stel een communicatieadviseur aan die de communicatie over Stevenshof Vitaal doorontwikkelt en focust op het bereiken van en relevante informatie voor de wijkbewoners. Neem hierin de volgende aanbevelingen mee.
- Geef de uitingen zodanig vorm dat mensen die laaggeletterd zijn de informatie ook begrijpen. Benut taalniveau B1 en gebruik ondersteunende iconen en pictogrammen.
- Draag zorg voor het gecoördineerd aanbieden van relevante informatie aan bewoners over (de doelen van) Stevenshof Vitaal.
- Gebruik de informatiebronnen van de partners. Voorbeelden zijn:
  - De wijkagenda met bij voorkeur frequente berichtgeving over aankomende activiteiten.
  - Voor bewoners relevant nieuws van de partners en andere stakeholders (activiteiten, ontwikkelingen). Benut ook externe media zoals het Leids Nieuwsblad.
  - Benut sociale media actief om ook jongeren en jongvolwassenen te bereiken.

- Maak een digitaal overzicht met de partners van ‘Wat is er te doen in de wijk’ en het GoedeBuur boekje. Bewoners kunnen in dit overzicht op thema zoeken naar aanbod dat bij hen past of informatie die relevant is. De optie is om dit overzicht op gezette tijden schriftelijk beschikbaar te stellen.
- Benut als partners elkaars communicatiekanalen en gebruik daarbij het logo van Stevenshof Vitaal om gezamenlijkheid uit te dragen. Een aanbod voor eenzame ouderen van Includio is bijvoorbeeld ook relevant voor een grote groep patiënten van het Gezondheidscentrum die dit aanbod mogelijk niet oppikken via Includio. Via de website van Stevenshof Vitaal is alles terug te vinden.
- Maak een digitaal smoelenboek zodat de actief betrokken bewoners en professionals elkaar makkelijk weten te vinden en actualiseer deze regelmatig.

“In de publiciteit ligt de nadruk vaak op negatieve aspecten van de wijk. Besteed ‘stille aandacht’ aan problemen en breng juist positieve zaken naar buiten. Bewoners kunnen trots zijn en de wijk is aantrekkelijk voor nieuwkomers die bijdragen aan een verdere positieve ontwikkeling van de wijk.” - Bewoner

7. Partnerpagina

Zorg

Eerstelijns Samenwerkings-
verband Stevenshof

Sociaal domein

Ondernemers

AH Stevensbloem

Kennis

Bewoners

Tennisvereniging
Stevenshof

IJvereniging Rijndijk –
Hoge Mors

Advies en proces

Voor meer informatie over de organisatie die meewerken aan Stevenshof Vitaal, ga naar www.stevenshofvitaal.nl/initiatiefnemers

BIJLAGE 1: **Regionale en landelijke aandacht**

Werkbezoeken

2020

- Werkbezoek van Blokhuis, staatsecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport
- Werkbezoek ambtelijke afvaardiging van VWS in 2019

2021

- Werkbezoek van de eerstelijnszorgkoepels [NHG](#), [LHV](#) en [InEen](#) eind 2021

Presentaties e.a.

2018

- Bijdrage aan het congres Positieve Gezondheid van [GGDHM](#), inclusief film

2019

- Presentatie voor [Alles is Gezondheid](#)

2020

- Presentatie voor ambtenaren uit de Krimpenerwaard
- Presentatie voor [ROS Lijn1](#)

2021

- Workshop over bewonersparticipatie voor het [ROS-netwerk](#)
- Presentatie voor het Psycho Sociaal Team in Noordwijk
- Presentatie voor de stuurgroep Positieve Gezondheid Teylingen

Artikelen

2019

- Medisch ondernemen [niet beschikbaar]
- ROS netwerk: [Best Practice Reos: Stevenshof Vitaal - naar een gezonde, vitale en sociale wijk](#)

2020

- Zorg en Welzijn: [‘Samen’ in de wijk Stevenshof](#)
- Studieboek: Van der Pas, S., & Walraven, G. (2020). Actieve bewoners, crafting communities en interprofessionele netwerken. In G. Walraven, S. van der Pas, I. de Vries, & P. M. Karré (Red.), Sociaal Ondernemen. Innovatie en ondernemerschap in het sociale domein (pp. 79-93). Amsterdam: Boom Uitgevers.

2021

- De Eerstelijns: [Stevenshof Vitaal: vanuit urgentie naar preventie. ‘We hebben een bredere blik nodig’](#). Ook verschenen in [‘Sociaal Domein; Platform voor Zorginnovatie’ \(p.16\)](#).

BIJLAGE 2: **Realisatie doelen Initiatiefgroepen en** **professionele interventies**

Hierna volgt een overzicht van de realisatie van de doelen die de groepen zich voor eind 2021 gesteld hadden.

Ontmoetingsplek		
Bewoners actief betrokken bij de verbouwcommissie, mede bestaande uit Inluzio, BplusC en gemeente		
Verbouwing Ontmoetingsplek gestart op basis van door bewoners gedragen plan		Voorwerk voor aanbesteding is gedaan en volgt begin 2022; start verbouw naar verwachting september 2022.
Subsidies/ financiering verkregen voor het inrichten van de binnen- en buitenruimte		Dit wordt in 2022 opgepakt.
Afspraken met de Initiatiefgroepen Groen (buitenruimte/terras), Voeding (menu) en Sociale relaties (activiteiten) – in samenspraak met Inluzio en BplusC		Idem

Groen		
Meer bewoners betrekken bij de werkgroep groen (versterken en continuïteit)		De werkgroep is in 2021 iets kleiner geworden, doordat een aantal leden te weinig tijd meer had.
Nieuwe bloesembomen in bloei in het voorjaar - aangevuld met de voorgestelde banken en zitgroepen		De bloesembomen zijn in januari 2021 gepland. Twee bomen hebben het niet gered. Deze zijn in december 2021 aangevuld.
Meer 'Groene kansen' vanuit de Stevenshof aangevraagd voor boomspiegels, geveltuinen of extra bomen, dan gemiddeld in 2019 en 2020		Er zijn in 2021 zoveel aanvragen geweest voor boomspiegels, dat eind september het budget al op was. Voor 2022 is het budget vergroot en worden de aangevraagde boomspiegels alsnog aangelegd.
Vijftig bomen geplant in de Stevenshof op de openbare plekken die we voor de Groene Kansenkaart hebben aangemeld; waaronder een aantal nieuwe bomen voor het Huis van de Buurt		In 2021 zijn door de gemeente 69 bomen geplaatst in de Stevenshof, waarvan negen fruitbomen in de Buurttuin. Daar zijn met een zelf aangevraagde subsidie nog eens zes fruitbomen aan toegevoegd. Voor het Huis van de Buurt zijn helaas ondanks ons verzoek geen bomen geplaatst. We vertrouwen er op dat dat meegenomen wordt bij de aankomende verbouwing.
Alexandrine Tinneplein vergroend		De vraag om vergroening van dit plein speelt al heel lang en draait om een langlopende discussie met de kunstenaar die het beeld op dat plein heeft ontworpen. Vergroening van dit plein is daardoor geen haalbare doelstelling voor de Initiatiefgroep.
Bloembollen geplant. Niet alleen op de Dobbedreef. Ook op de middenberm ter hoogte van De Zwaluw-II, en andere middenbermen		Op de Dobbedreef hebben in 2021 een paar maanden lang prachtige bloembollen gebloeid die tot veel positieve reacties leidden. Het streven is om op meer plaatsen bloembollen te planten.

Voeding		
Succesvolle pilot met Stevenshof Recept (start 4 januari 2021) is regulier ingevoerd door de Albert Heijn		Er zijn 52 recepten. Met de Albert Heijn is afgesproken dat deze recepten hergebruikt worden. Vanaf 2022 zoekt een bewoner een passend weekrecept bij de bonusaanbiedingen die de vrijdag ervoor bekend zijn.
Deelnemers aan de GLI- en Stevit worden geadviseerd gebruik te maken van het Weegpunt. Het vaste aantal deelnemers stijgt daarmee naar tien		Op basis van de eerste ervaringen is het Weegpunt omgevormd naar Weegpunt Plus . Dit is bekendgemaakt bij de verwijzers vanuit GLI en STEVIT en zij zijn voornemens gebruik te maken van het aanbod.
Aanpak groenten- en kruidentuin opgestart: de buurttuin uitbreiding wordt ontgonnen en teeltklaar gemaakt; het eerste zaaigoed geoogst		
Beweeglint		
'Fase 1' is gerealiseerd: in het Stevenspark, het Koeienveld en Rijndijkpark zijn de eerste beweegtoestellen geplaatst		
Subsidiegelden zijn toegekend om 'fase 2' te financieren		De groep heeft eerst de realisatie van fase 1 afgewacht. Deze is in december 2021 gerealiseerd. In 2022 volgt de aanvraag van de subsidiegelden voor fase 2. Daarnaast worden activiteiten ontwikkeld rondom het Beweeglint. Mogelijk in samenwerking met de Vitality Club.

Gezond Opgroeien		
Er is een kerngroep van ouders gevormd die zich in 2022 e.v. wil inzetten voor het thema Gezond opgroeien		Er zijn twee ouders aangesloten. Meer ouders worden begin 2022 geworven.
De Jongerenraad is opgestart; met iedere maand een maatschappelijk thema		
We hebben de behoeften op het thema Gezond opgroeien (concreter) in beeld		Dit wordt uitgewerkt in samenspraak met de (nog verder vorm te geven) groep ouders en de Jongerenraad
Er ligt een basis voor het maken van een uitvoeringsplan voor 2022 e.v.		Idem
Sociale relaties & vriendschap		
Scherper beeld met welke thema's de groep aan de slag gaat.		
Uitvoeringsplan daarvoor voor 2022 e.v.		
Dierenweide		
Opknappen Dierenweide		De Dierenweide is opgeknapt en er zijn afspraken gemaakt met de gemeente voor de verzorging van de dieren
De Dierenweide twee middagen per week openen		De dierenweide is iedere woensdag en zondagmiddag open
Stevenshof rookvrij		
<ul style="list-style-type: none"> Blijf Rookvrij aanbod voor de wijk 		Het programma is ontwikkeld, maar de financiering is (nog) niet rondgekomen
<ul style="list-style-type: none"> Stoptober, inclusief Stoppen met roken speed date 		
<ul style="list-style-type: none"> Het Gezondheidscentrum en directe omgeving rookvrij 		
<ul style="list-style-type: none"> Twee wijkgerichte groepstrainingen RookvrijOokkij 		Eén training is doorgegaan. De tweede had (net) te weinig aanmeldingen

Versterken Welzijn op Recept		
De nieuwe werkwijze is door de professionals positief geëvalueerd en maakt dat meer patiënten kunnen profiteren van het welzijnsaanbod		De professionals zijn positief over de nieuwe werkwijze. Dit heeft, naar verwachting en mede door corona, nog niet geleid tot meer verwijzingen.
De wijkverpleging van Libertas verwijst cliënten via WOR		Libertas heeft op advies van de directeur van het SWT in dit traject een pas op de plaats gemaakt. Activite heeft aangegeven graag te verkennen hoe de verbinding verstrekt kan worden.
(Enkele) paramedici hebben ervaring opgedaan met het werken met Positieve Gezondheid en verwijzen naar welzijn.		
Stevit		
Er zijn in 2021 150 boxen uitgedeeld en scholingen voor deelnemers zijn ingeregeld		Er zijn per 1 januari 2022 97 mensen verwezen voor Stevit en 69 patiënten gestart met het thuismeten
Uitvoering loopt naar wens, inclusief de samenwerking met patiëntenpanel en bewoners		

Geïntegreerde Leefstijl Interventie		
In 2021 starten er in Stevenshof twee groepen à 10-15 deelnemers		Er is in september na enkele herstarten door coronabeperkingen één groep gestart met 15 personen. In december startte de tweede groep met 14 personen
Rijncoepel faciliteert Stevenshof in het aanbod van leefstijlcoaches door te werken met interne en externe leefstijlcoaches met als doel de GLI op maat te kunnen aanbieden		Loopt. In 2021 is er uitbreiding met 1 leefstijlcoach geweest.
In Stevenshof wordt naar samenwerking gezocht door samen te gaan werken met Weegpunt, Bewegen (bijv. Inclusio, sportverenigingen, buurtsportcoaches)		Eind 2021 startte een onderzoek of het project 'Leefstijl op recept' bij GHC Stevenshof te implementeren is. Door samenwerking van de apotheker en de leefstijlcoach worden patiënten met medicatie voor CVRM en (pre)diabetes geholpen om hun medicatiegebruik af te bouwen respectievelijk met een andere leefstijl medicatiegebruik voorkomen.
De leefstijlcoaches van Stevenshof en LUMC nemen deel aan een gezamenlijk netwerk in de regio		Vanaf 2021 nemen zij deel aan de reguliere netwerkbijeenkomsten van Rijncoepel met de pool van aangesloten leefstijlcoaches in de regio Zuid-Holland Noord.
Communicatie		
Eigen huisstijl		
Website om bewoners te informeren over het programma en wat er te doen is in de wijk		De website is gerealiseerd en wordt beheerd door een bewoner. Een actuele agenda en een goed overzicht van het aanbod in de wijk is nog niet gelukt

BIJLAGE 3: **Takenpakketten**

Programmamanagement/-coördinatie (minimaal 1 dag per week)

- Inspireren en enthousiasmeren; de energie er in houden
- Centraal aanspreekpunt voor de organisaties en bewoners
- Kansen signaleren en met relevante betrokkenen vervolgcacties initiëren
- De benodigde ontmoetingen en bijeenkomsten initiëren en organiseren
- Stimuleren, coördineren en bewaken inhoudelijke voortgang en het maken van relevante afspraken (proces, inhoud en financieel). Zo nodig bijsturen en bestuurders/professionals aanspreken op hun rol of gemaakte afspraken
- Waar nodig inhoudelijk meedenken en ondersteunen bij of leiden van de uitvoering

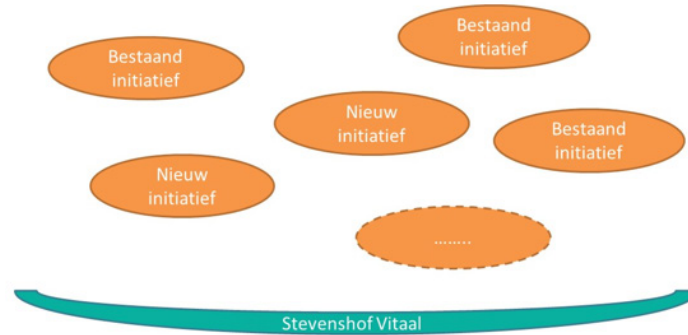
Het is belangrijk om binding te hebben/op te bouwen met de wijk, laagdrempelig benaderbaar te zijn en op inhoud en proces goed te kunnen schakelen met alle betrokkenen (bewoners, professionals en bestuurders). Deze taken kunnen bij één of meerdere personen belegd worden. Een aantal regeltaken kunnen ook bij ondersteuner belegd worden.

Communicatieadvies en –uitvoering (minimaal 6 uur per week)

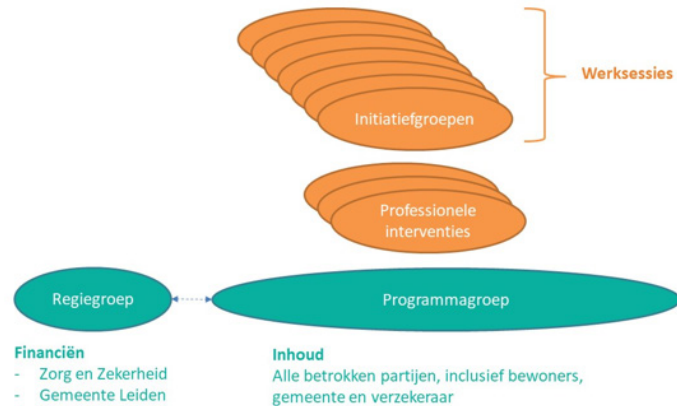
- Centraal aanspreekpunt voor de organisaties en bewoners ten aanzien van (af te stemmen) communicatie
- Communicatiestrategie doorontwikkelen; communicatie van alle partners hierbij betrekken (!)
- Vertalen in concrete gezamenlijke communicatieaanpak, inclusief communicatiekalender
- Adviseren en waar nodig ondersteunen bij of uitvoeren van communicatietaken (zoals artikelen schrijven en de distributie van content)
- Bewaken dat de communicatiestrategie wordt uitgevoerd en zo nodig bijsturen; betrokken organisaties zo nodig ook gericht aanspreken op eenduidige uitvoering

BIJLAGE 4:
Programmastructuur

Samenhang realiseren

Licht organiseren

COLOFON

Publicatie : Leiden, februari 2022

Monitoring : [Wijzer in de Wijk](#)

Rapportage : Marnix Kelfkens (gemeente Leiden) en Hanneke Zandbergen (Reos)

Vormgeving : Annelien Spruijt (Reos)

In opdracht van : Zorg en Zekerheid en de gemeente Leiden

